

جریان‌شناسی تفاسیر در دوران معاصر

(اواخر قرن ۱۴ و اوائل قرن ۱۵ قمری)

انجمن قرآن پژوهی

سرشناسه:	جمعی از مولفان
عنوان و نام پدیدآور:	جریان‌شناسی تفاسیر در دوران معاصر (اواخر قرن ۱۴ و اوائل قرن ۱۵ قمری) / جمعی از مولفان.
مشخصات نشر:	قم: سرزمین سبز، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری:	۳۷۶ ص.
شابک:	978-600-2056-24-2
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	تفاسیر قرآن -- جریان‌شناسی
موضوع:	تفاسیر قرآن -- تاریخ
موضوع:	تفاسیر قرآن -- دوران معاصر
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۴ ج ۲ / BP ۹۲
ردیف ملی:	۲۹۸/۱۹
شماره کتابشناسی:	۳۲۱۷۷۰۰

انتشارات سرزمین سبز

جریان‌شناسی تفاسیر در دوران معاصر

(اواخر قرن ۱۴ و اوائل قرن ۱۵ قمری)

مؤلفان: سیدرضا مودب، اکبر محمودی، محمدعلی ربیعی، احمد فاکر میبدی، عبدالکریم

بهجت‌پور، محسن قمرزاده، حسین علوی‌مهر، محمدتقی دیلمی‌نیدگلی، سیدرضا آقایی

چاپ اول: ۱۳۹۴ش

ناشر: انتشارات سرزمین سبز

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

فهرست

۱۱	مقدمه
۱۳	۱. جریان‌شناسی مسیر قرآن به قرآن «دکتر سید رضا مؤدب، اکبر محمودی»
۱۳	چکیده
۱۵	بیان مسأله
۱۶	پیشینه پژوهش
۱۸	روش‌شناسی پژوهش
۱۸	مفهوم جریان‌شناسی
۱۹	چگونگی تفسیر قرآن به قرآن
۲۰	تفسیر قرآن به قرآن، به عنوان یک روش تفسیری
۲۳	تفاوت تفسیر قرآن به قرآن با تفسیر موضوعی قرآن
۲۳	سیر پیدایش و تحولات جریان قرآن‌بستگی از صدر اسلام تاکنون
۳۰	احمد صبحی منصور، بزرگ ترویج‌دهنده قرآن‌بستگی در زمان حاضر
۳۲	نقش مستشرقان در جریان افراطی قرآن‌بستگی
۳۳	سیر پیدایش و تحولات روش تفسیری «قرآن به قرآن»
۴۱	جایگاه منابع دیگر تفسیری در روش تفسیری «قرآن به قرآن»
۴۲	علامه طباطبائی (رحمه الله) بزرگ ترویج‌دهنده روش تفسیری «قرآن به قرآن»
۴۳	رابطه قرآن‌بستگی با روش تفسیری «قرآن به قرآن»
۴۵	مبانی نظری روش تفسیری «قرآن به قرآن»
۴۵	۱. حجیت و وثاقت متن قرآن کریم
۴۵	۲. سخن‌گویی قرآن کریم بر اساس اصول محاوره عقلاء
۴۶	۳. استقلال قرآن کریم در دلالت بر معانی خودش
۴۷	۴. پیوند معنایی میان آیه‌های قرآن کریم
۴۹	آسیب‌های قرآن‌بستگی تفسیری

۴۹	۱. آسیب‌های بنیادی.....
۴۹	الف) نفی یا کاهش جایگاه احادیث در تفسیر قرآن.....
۵۱	ب) نفی یا کاهش جایگاه عقل برهانی در تفسیر قرآن.....
۵۲	۲. آسیب‌های روشی.....
۵۲	الف) به‌کارگیری رأی در تفسیر.....
۵۲	ب) به‌کارگیری تأویل‌های نادرست در تفسیر.....
۵۳	۳. آسیب‌های فراجایی.....
۵۳	الف) قرالت ناقص از دین اسلام.....
۵۴	ب) پیدایش مذاهب و مذاهب انحرافی.....
۵۵	بررسی ارزیابی روش تفسیری «قرآن به قرآن».....
۵۷	نتیجه‌گیری.....
۵۹	منابع.....
۶۵	۲. جریان‌شناسی تفسیر علمی معاصر (با تأکید بر ۵۰ سال اخیر): «محمدعلی رضایی اصفهانی».....
۶۵	چکیده.....
۶۷	مقدمه.....
۶۷	مفهوم‌شناسی.....
۶۷	پیشینه تفسیر علمی.....
۶۷	مرحله اول: سرچشمه‌های وجودی در احادیث (قرن اول تا سوم هجری).....
۷۰	مرحله دوم: رویکرد تطبیق علوم با قرآن.....
۷۳	مرحله سوم: رویکرد استخراج جزئیات علوم از قرآن و مخالفت با آن.....
۷۳	۱. موافقان.....
۷۷	۲. مخالفان.....
۷۸	مرحله چهارم: رویکرد دوباره به تطبیق قرآن با علوم.....
۸۱	مرحله پنجم: رویکرد تطبیق قرآن با علوم طبیعی و مخالفت‌ها.....
۸۱	۱. موافقان.....
۱۰۵	۳. مخالفان.....
۱۰۷	تفاسیر علمی و مطابعات میان‌رشته‌ای قرآن در دوران معاصر.....
۱۰۸	۱. تفاسیر میان‌رشته‌ای و دایرةالمعارف‌ها.....
۱۳	۲. شخصیت‌های مشهور در مباحث میان‌رشته‌ای قرآن و علم.....
۱۳۲	۳. مراکز علمی میان‌رشته‌ای قرآن و علوم.....
۱۳۶	۴. مجلات علمی میان‌رشته‌ای قرآن و علوم.....
۱۴۰	۵. پایگاه‌های میان‌رشته‌ای قرآن و علوم.....
۱۴۲	روش‌شناسی تفسیر علمی.....
۱۴۳	۱. استخراج همه علوم از قرآن کریم.....

۱۴۴	۲. تحمیل نظریات علمی بر قرآن کریم ...
۱۴۴	۳. استخدام علوم برای فهم بهتر قرآن ...
۱۴۶	۴. جهت‌دهی به مبانی و اهداف علوم ...
۱۴۷	آثار و نتایج تفسیر علمی ...
۱۴۸	آسیب‌شناسی تفسیر علمی ...
۱۵۰	نتیجه‌گیری ...
۱۵۱	فصل دوم ...
۱۵۵	۳. تفاسیر فقهی معاصر: ...
۱۵۵	چکیده ...
۱۵۶	مقدمه ...
۱۵۶	مفهوم‌شناسی ...
۱۵۶	۱. مفهوم فقه ...
۱۵۷	۲. تقسیم و رتبه‌بندی ...
۱۵۸	۳. مفهوم فقه القرآن ...
۱۶۱	۴. مفهوم معاصر ...
۱۶۲	فقه‌پژوهی قرآنی معاصر ...
۱۶۳	۱. تفاسیر فقهی جامع ...
۱۸۰	۲. آیات الاحکام موضوعی ...
۱۸۶	۳. تفسیر آیات الاحکام درسی ...
۱۹۲	۴. مباحث مستسازی در فقه القرآن ...
۱۹۴	۵. معرفی و احیاء تراث فقهی قرآنی پیشین ...
۲۰۰	۶. دانشنامه و فرهنگ‌نویسی آیات الاحکام ...
۲۰۲	۷. رساله‌های علمی در تفاسیر فقهی و فقه القرآن ...
۲۰۳	ویژگی‌ها و آسیب‌های فقه القرآن معاصر ...
۲۰۳	۱. ویژگی‌ها ...
۲۰۶	۲. آسیب‌شناسی ...
۲۰۸	نتیجه‌گیری ...
۲۰۹	منابع ...
۲۱۱	۴. تفاسیر تزیلی در دوران معاصر: ...
۲۱۱	چکیده ...
۲۱۲	درآمد ...
۲۱۲	سبک‌های تفسیری ...
۲۱۳	سبک تفسیر تزیلی از گذشته تا حال ...
۲۱۵	عرصه‌های مطالعات تزیلی ...

۲۱۷	مباحث نظری تفسیر تنزیلی
۲۱۷	تفاسیر مرتبیه تنزیلی
۲۱۸	۱. بیان المعانی علی حسب ترتیب النزول، عبدالقادر ملاحوش آل غازی
۲۲۱	۲. تفسیر الحدیث ترتیب السور حسب النزول، محمد عبده دروزة
۲۲۸	۳. یا به پای وحی؛ تفسیر تدبری قرآن بر حسب نزول، مهتدیس مهدی بازرگان
۲۳۱	۴. فهم القرآن الحکیم، التفسیر الواضح حسب ترتیب النزول، دکتر محمد عبدالجباری
۲۳۵	۵. معارج التفکر و دقائق التدبر؛ تفسیر تدبری للقرآن الکریم بحسب ترتیب النزول وفق منهج کتاب «قواعد التدبر الامثل» لکتاب الله عز و جل، عبدالرحمن حسن حینکه العبدیس
۲۳۷	تفسیر معجم یا وحی، عبدالکریم بهجت پور
۲۳۹	روش و منبع مختار
۲۴۵	منابع
۲۴۷	۵. جریان‌شناسی تفاسیر عقلی معاصر (۵۰ سال اخیر): «حسین علوی مهر»
۲۴۷	چکیده
۲۴۹	مقدمه
۲۴۹	مفهوم شناسی
۲۴۹	۱. تفسیر
۲۵۱	۲. عقل
۲۵۲	پیشینه تفسیر عقلی
۲۵۴	تفاوت روش تفسیر عقلی با دیگر روش‌ها و گرایش‌ها
۲۵۴	۱. تفاوت روش تفسیر عقلی با روش اجتهادی
۲۵۵	۲. تفاوت روش تفسیر عقلی با تفسیر به رأی
۲۵۶	۳. تفاوت روش تفسیر عقلی با گرایش فلسفی
۲۵۷	۴. تفاوت روش تفسیر عقلی با گرایش کلامی
۲۵۸	دیدگاه‌ها در جبهه تفسیر عقلی
۲۵۸	۱. قرائن عقلی
۲۵۹	۲. تفسیر اجتهادی
۲۶۰	۳. تفسیر به رأی
۲۶۱	۴. عقل برهانی
۲۶۱	۵. دیدگاه برخی از مستشرقان (تفسیر علمی)
۲۶۴	فصل دوم تفسیر عقلی
۲۶۵	کارکردهای عقل در تفسیر
۲۶۵	۱. تحنیل داده‌ها
۲۶۵	۲. رفع تعارض ظاهری آیات
۲۶۶	۳. تدبیر

۲۶۷	۴. کشف و سان ملازمات
۲۶۷	نقش عقل در تفسیر قرآن
۲۶۸	امتیازات تفسیر عقلی
۲۶۸	۱. مبارزه با نقل گزایی افراطی
۲۶۹	۲. توجه به بطون و لایه های معانی قرآن
۲۶۹	آسیب های تفسیر عقلی
۲۶۹	۱. آسیب های مبنایی
۲۷۲	۲. آسیب های روشی
۲۷۲	معرفی و روش تفاسیر عقلی معاصر
۲۸۷	منابع
۲۹۱	۶. تفاسیر روان در دوران معاصر: محمدتقی دیاری پیدگلی
۲۹۱	چکیده
۲۹۳	مقدمه
۲۹۷	ادوار تدوین تفاسیر روشی
۲۹۹	۱. تفاسیر روایی در دوره مقدم
۲۹۷	۲. تفسیر روایی در دوره متأخر
۳۰۱	۳. تفاسیر روایی در دوران معاصر
۳۰۲	رویکرد انتقادی قرآنیون به احادیث
۳۱۱	روش تفسیری و برخی ویژگی ها
۳۱۲	بهره گیری گسترده از احیاء و روایات
۳۱۶	روش و گرایش ویژه تفسیری
۳۱۸	روش و ویژگی های تفسیر
۳۲۶	تکنیک های روایی در تفسیر روایی
۳۲۶	اسبب شناسی و روش شناسی تفسیر معصومان
۳۲۷	۱. اسبب شناسی روایات تفسیری
۳۲۷	۲. اسبب شناسی جریان های تفسیری
۳۲۸	۳. تفسیر جامع روایی
۳۲۸	پژوهشی در باب اسرائیلیات در تفاسیر قرآن
۳۲۸	پژوهشی تطبیقی در روایات تفسیری عربین
۳۳۰	رابطه متقابل قرآن و سنت
۳۳۰	مبنای تفسیر روایی
۳۳۰	مسئله بندی و نتیجه گیری نهایی
۳۳۵	منابع
۳۳۵	۱. منابع فارسی

۳۳۶	۲. منابع عربی
۳۳۸	۳. مقالات
۳۳۹	۷. جریان‌شناسی تفاسیر اجتماعی: «محمدرضا آقایی»
۳۳۹	چکیده
۳۴۱	مقدمه
۳۴۱	تنوع گرایش‌ها در بهرهوری از قرآن
۳۴۳	گرایش اجتماعی در تفسیر
۳۴۵	ویژگی‌های تفسیر اجتماعی
۳۴۸	مرکز و محور تفسیر حرایات تفسیری
۳۴۹	واکاوی چند تفسیر مهم اجتماعی
۳۴۹	۱. تفسیر سیر القرآن الحکیم
۳۵۷	۲. التعلیغی تفسیر القرآن
۳۶۵	۳. تفسیر فی القرآن
۳۶۸	مبانی تفسیری گرایش اجتماعی علامه فضل‌الله
۳۶۸	علامه فضل‌الله: قرآن، کتابی بهره‌افزاینده و زندگانی
۳۶۹	۴. تفسیر یزوتویی از قرآن
۳۷۰	شیوه تفسیری یزوتویی از قرآن
۳۷۲	نتیجه‌گیری
۳۷۵	منابع

مقدمه

ستایش مخصوص خداوندی است که به انسان، قرآن، علم و بیان آموخت. این مجموعه که توسط «انجمن قرآنی پژوهی حوزه علمیه قم» و با همکاری «مرکز خدمات حوزه‌های علمیه» سامان داده است، «امی آغازین در راستای پاسخگویی به نیازمندی قرآنی مراکز حوزوی و دانشگاهی است. این اثر به بررسی تفاسیر معاصر به‌ویژه در ۵۰ سال اخیر می‌پردازد؛ زیرا تحولاتی که در این دوران در تفسیر پدید آمده. برای محققان قرآنی قابل توجه و مهم است. انجمن قرآنی پژوهی در راستای وظایف علمی خود، لازم می‌داند که تفاسیر معاصر را رصد کند تا روش گردد، از چاه شیوه و جریان‌های پیروی می‌کنند؛ منظور از «جریان‌شناسی»، مکتب یا تفکری خاص نیست؛ بلکه آن شیوه‌ها و جریان‌های تفسیری است که در دوران معاصر پدید آمده و رشد داشته است؛ از این رو به بررسی «تفسیر تزیلی»، «تفسیر علمی»، «تفسیر قرآن به قرآن»، «تفسیر عقلی» و «تفسیر اجتماعی» که در دوران معاصر مورد توجه بوده، پرداخته است. همچنین در این مجموعه تفاسیر روایی و تفاسیر فقهی معاصر پی‌جویی و رصد شده و در مجموع جریان‌ها، آسیب‌ها و امتیازات این تفاسیر نیز بررسی گشته است.

پدیدآورندگان این مجموعه - که گروهی از محققان و اندیشمندان قرآن و علوم حوزوی هستند - عبارتند از: آقایان حجج‌اسلام سید رضا مؤدب، و اکبر محمودی رضایی اصفهانی، عبدالکریم بهجت‌پور، محسن قمرزاده، محمدفاکر میبیدی، دیاری، علوی‌مهر، محمدرضا آقایی.

ناظر این اثر، فرهیخته گرامی و دانشمند قرآن‌پژوه، حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالکریم بهجت‌پور است که اصل طرح و مجموعه مقالات آن را مورد دقت و ارزیابی قرار داده‌اند.

انجمن قرآن‌پژوهی بر خود لازم می‌داند که از محققان نامبرده و ریاست محترم مرکز خدمات حوزه‌های علمیه جناب حجت‌الاسلام والمسلمین سیدحسن ربانی و ناظر محترم که بستر مناسبی را برای رشد و تعالی در دانش تفسیر و علوم قرآن پدید آورده‌اند و همچنین از ارزیابان محترم حجج‌الاسلام آقایان داوودی، مهدی رستم‌نژاد، ماسترحمد دیاری، اسدی نسب دکتر اسکندری و اعضای هیئت مدیره انجمن و نیز از همکاران احقران انجمن، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین صادقی که تلاش فراوانی برای چاپ این اثر داشته‌اند آقایان سید امیرمؤدب و حسینی محمودی که در گردآوری مقالات کوشیده‌اند، تشکر و سپاسگزاری نماید.

امید است این مجموعه بتواند خلاقیتی که در مراکز حوزوی و دانشگاهی درباره تفاسیر معاصر وجود دارد را پر نموده و مورد توجه محققان قرآنی قرار گیرد.

رئیس انجمن قرآن‌پژوهی حوزه علمیه قم

حسین علوی‌مهر

به تاریخ ۲۰/۱۰/۱۳۹۷ یا ربیع‌الثانی ۱۴۳۷ ق